

L'aportació de Clarà i Torredembarra a la Guerra Gran. Voluntària o potser no tant?

Text de JOAQUIM NOLLA AGUILÀ

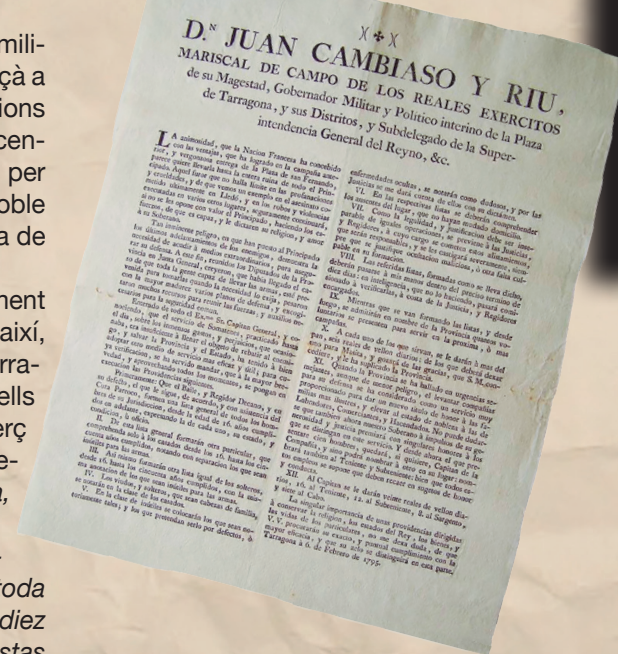
Ens situem

Finals del segle XVIII, la dita **Guerra Gran (1793-1795)** fou una veritable guerra europea que presenta dues fases ben diferenciades: en primer lloc els estats aliats plantejaren una ofensiva per a restaurar la monarquia francesa destronada, però ben aviat els francesos obligaren a un replegament de les forces aliades i contraatacaren. Pel que fa a Espanya, les tropes franceses travessaren els Pirineus, entraren a Catalunya i ocuparen les places de Roses i Figueres. L'exèrcit reial espanyol havia deixat indefens i desemparat el Principat i, per aquesta raó, es va haver de recórrer a una lleva general a Catalunya.

El febrer de 1795, la "Junta de Provincia de Cataluña por medio de los comisionados de sus Corregimientos y Partidos" comunicava al rei que decidia per "Amor a Vuestro Real servicio, a la Patria y a la Religión" oferir-li un "respetable número de Paisanos armados al logro del importante fin de rechazar al enemigo". A inicis del 1795, es formà a Tarragona la Junta dels Terços de Miquelets del corregiment (1795-1803), l'objectiu de la qual era la militarització de la població civil.

L'esmentada Junta la integraven militars, eclesiàstics i civils i es començà a posar en marxa a partir d'instruccions encaminades a la confecció de censos estadístics, punt de partença per consignar els homes que cada poble del corregiment de Tarragona havia de lliurar al servei d'armes.

Un dels incentius per al reclutament que aplicà el govern fou el fiscal; així, segons una circular datada a Tarragona el 3 de març del 1795, aquells que s'allistessin voluntaris en el terç de Miquelets tindrien aquests beneficis: "si sirven durante la guerra, y cumplen con sus obligaciones, quedarán libres del pago del personal toda su vida, y si sirven toda una campaña quedarán libres por diez años, y si fallecen en acción, estas gracias pasarán a sus hijos o parientes. Aquellos que no sean voluntarios, y sólo sirvan una campaña, lograrán después exención de personal por el tiempo de seis años." Per tant, s'hauria de tenir en compte, tot i que és difícil de discernir, quina part s'allistà per la remuneració i quina per esperit patriòtic. Segons el ban d'allistament, a cadascun dels voluntaris se'ls pagaria: "a más del pan, seis reales de

Ban del 6 de febrer de 1795, pel qual el Governador Militar de Tarragona ordena a totes les localitats establir llistes de tots els homes hàbils per anar a la guerra (AHT)

vellón diarios". Els incentius, pels voluntaris, eren ben palesos: d'una banda exempció de pagar l'impost de personal per vida o deu anys i, de

L'execució de Lluís XVI va ser un dels detonants perquè Espanya entrés en guerra amb França.

Gravat: Isidore Stanislas Helman.

ELS VOLUNTARIS TORRENCES

Joan Bover, 19 anys.

Descripció: 5 peus i 4 línies, cells negres, ulls grossos, nas regular, color bru. Es presentà voluntari el 7 d'abril de 1795 per a servir un any. Signa amb una creu.

Pau Boada, 19 anys.

Descripció: alçada 5 peus i 4 polzades; celles marró clar; ulls grossos; color de pell bru; nas aplatat; ample de cara; tacada per la verola. Es presentà voluntari el 4 d'abril de 1795 per a servir un any. Signa amb una creu.

Antoni Papiol, 19 anys.

Descripció: alçada 5 peus i 3 polzades; celles negres; ulls grossos; color

bru; té una cicatriu al front damunt de l'ull esquerre. Es presentà voluntari el dia 9 d'abril de 1795 per a servir un any. Signa amb una creu.

Josep Pàmies, 17 anys.

Descripció: alçada 5 peus; celles marró clar; ulls grossos; color bru; barbamec; amb una cicatriu al front damunt l'ull esquerre. Es presentà el 9 d'abril de 1795 per a servir un any. Signa amb una creu.

Pere Siuró, 17 anys.

Descripció: alçada 5 peus, 1 polzada i 4 línies; celles marró clar; ulls clars; prim de cara; color bru; nas llarg i afilat. Es presentà voluntari el 12 d'abril de 1795 per a servir un any. Signa

amb el nom.

Jaume Espina, 18 anys.

Descripció: alçada 5 peus; celles marró clar; ulls grossos; color bru; nas aplatat; ample de cara, tacada per la verola. Es presentà el 12 d'abril de 1795 per a servir un any. Signa amb una creu.

Pere Ramon Martorell, 46 anys. Sargent.

Descripció: alçada 5 peus i 4 polzades; celles marró clar; ulls marrons; color bru; nas una mica gros; cara tacada per la verola. Es presentà el 26 d'abril per a servir tota la guerra. Signa amb el nom.

l'altra, el menjar garantit i el cobrament d'un sou prou important, i més si eres oficial. Ara bé, pels rics pagar més seria un problema relatiu; en canvi per les classes baixes, ja prou constretes i esgotades per la crisi agrària de final de segle, no els quedava altra solució: o anar a la guerra o pagar. Altres treballs d'arreu a Catalunya sobre aquesta qüestió donen com a resultat que el reclutament dels miquelets voluntaris surten dels estrats de població més baixos i, per tant, més pobres. Quina altra opció els hi quedava?

Una altra consideració a tenir en compte era que la Guerra Gran a Catalunya va tenir un aspecte religiós molt important, una mena de croada religiosa que la féu popular en totes les capes de la població però no prou per omplir de voluntaris les tropes.

La documentació i les dades que ens proporciona

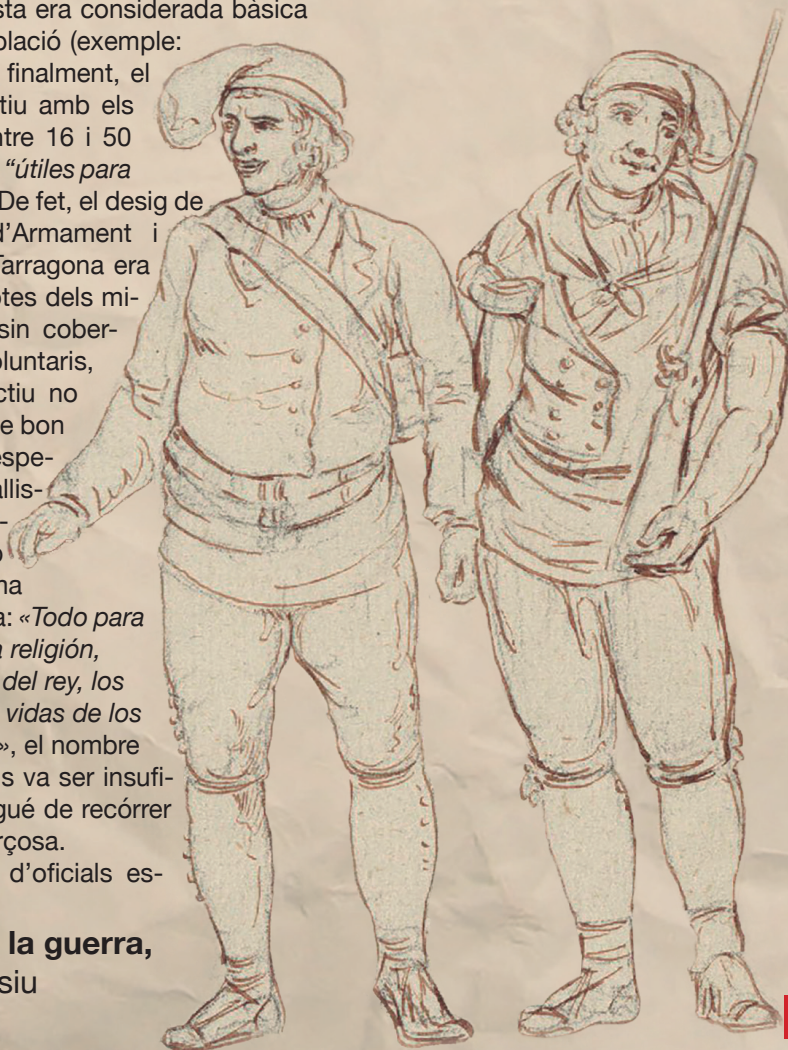
A l'Arxiu Històric de la Ciutat de Tarragona es conserven els anomenats "**Llibres dels Miquelets**": els llibres del registre d'hommes aptes per anar a la guerra i dels exempts del partit de corregiment de Tarragona i les aportacions econòmiques que corresponien a cadascuna de les poblacions. Com és lògic, entre elles hi ha les relacions separades de Clarà i Torredembarra. Recordem que fins l'any 1844, any en què s'unifiquen formant un sol terme municipal, cadascuna de les pobla-

cions era independent amb ajuntament propi.

Hi trobem diversos llistats: el primer, la relació de tots els homes des dels 16 anys endavant, indistintament de si eren casats o solters. El segon, dels homes casats. El tercer, dels solters. El quart, la relació dels considerats inútils, tant per malaltia, com per la professió si aquesta era considerada bàsica per a la població (exemple: el metge) i, finalment, el llistat definitiu amb els solters d'entre 16 i 50 considerats "*útils para las armas*". De fet, el desig de la Junta d'Armament i Terços de Tarragona era que les quotes dels miquelets fossin cobertes amb voluntaris, però l'objectiu no s'assolí ni de bon tros. Tot i esperar a l'allistament voluntari amb una proclama ben definida: "*Todo para conservar la religión, los estados del rey, los bienes y las vidas de los particulares*", el nombre de voluntaris va ser insuficient i s'hagué de recórrer a la lleva forçosa.

Les places d'oficials es-

taven reservades per la noblesa al ser considerades aquestes, persones d'honor i bona conducta. Però, pel que sembla, el sentit patriòtic tampoc estava massa arrelat. Només quatre dels setanta-dos nobles del Camp de Tarragona s'allistaren voluntaris. Cap dels que hi havia a Torredembarra va apuntar-s'hi, tots van al·legar dificultats

Reclutats gairebé al final de la guerra, els Miquelets van ser un revulsiu

Dibuix: Josep Bernat Flaugier (MNAC)

per anar a la guerra:

Manuel Fontanilles: «*el cuidado de mi crecida familia no me permite abandonar el patrimonio que con la ayuda de mi hijo primogénito apenas puedo regir con la dirección y gobierno que necesita*».

Francesc Fontanilles:

«*me impide su verificación la estrecha necesidad de ayudar a mi padre en el cuidado de sus haberes y familia*».

Antoni Fontanilles: «*hallarme solo, sin patrimonio alguno y meramente con los cortos honorarios que rinde, particularmente en estos tiempos, la regencia pública de las curias del Excmo. Señor conde de Santa Coloma*».

D'altra banda, també és molt curiós llegir els motius que al·leguen els solters declarats inútils:

A Clarà dos solters declaren estar malalts, sense especificar. Un altre està registrat com a «*dudoso*».

A Torredembarra sis solters són declarats inútils pel servei: quatre per motius de salut; «*por ser muy flaco de oídos*», «*por los dolores reumáticos*», «*por fuerte sufocación y por los vértigos que le afligen de tanto en tanto*», «*por estar cox como consta ser notorio en esta villa*» i dos per la seva professió; diputat i apotecari.

Pel que fa a Clarà no hem localitzat cap voluntari. De Torredembarra se'n presentaren set. A banda dels llistats ja comentats, en els llibres també trobem la fitxa personal de cadascun d'ells amb la seva descripció física [Veure desglossat].

Com molta de la documentació històrica, més enllà de l'estudi pel fet que la va originar, hi trobem moltes altres dades que ens permeten conèixer el nostre passat. En aquest cas, hi trobem la relació de les professions, cosa que ens ajuda fer un retrat social i econòmic de les poblacions. S'ha de tenir en compte que no hi consten els Matriculats de Mar (pescadors i mariners, patrons, pilots i mestres d'aixà) que servien a l'Armada.

CLARÀ

Signants: alcalde, Jaume Soler; regidor, Agustí Casasús; Joan Papiol, regidor.

Una curiositat (veure detall), és que hi trobem l'escut municipal de Clarà

Homes de + 16 anys	casats	solters
32	25	7

Solters útils per a les armes: 6

Professions:

Boter	1
Pagès	31

Per la proximitat amb Torredembarra, on com veureu hi havia totes les professions necessàries pel dia a dia com els comerciants, a Clarà solament hi trobem pagesos i un boter.

TORREDEMBARRA

Signants: alcalde, Josep Sagunyolas; Joan Uget, regidor; Manuel Plazas, rector.

Homes de + 16 anys	casats	solters
318	250	68

Solters útils per a les armes: 57

Professions: [Veure desglossat].

Les professions a Torredembarra ens mostren una societat molt més plural. Si bé hi ha un terç de la població dedicada al conreu de la terra amb 108 homes, també hi trobem un important nombre de professionals que fa-

PROFESSIONS A TORREDEMBARRA, ANY 1795

Administrador de correus	1
Administrador de la duana	1
Apotecari	4
Aprenent	2
Argenter	2
Boter	15
Cadirer	1
Canterer	1
Carreter	3
Cavaller de Barcelona	1
Cirurgià	1
Ciudadà honrat de Barcelona	3
Comerciant	13
Confiter	3
Corder	35
Criat de l'ajuntament	1
Daurador	1
Diputats	2

Doctor en lleis	1
Escrivà	1
Escrivà de la administració	1
Escrivà de la duana	1
Esparter	1
Espardenyer	2
Estanquer	2
Estudiant	1
Familiar del Sant Ofici	6
Ferrer	2
Forner	1
Fuster	10
Hostaler	1
Hortolà	1
Jornaler	29
Marmessor	1
Matalasser	1
Mestre de nens	1

Mestre de postes	1
Metge -únic a la vila-	1
Mosso de la brigada	1
Notari reial	1
Pagès	79
Paleta	22
Pastor	1
Peixater	1
Sabater	8
Sastre	11
Secretari	1
Serraller	3
Soldat retirat	1
Teixidor	17
Terrissaire	3
Traginer	10
Visitador de la renta	1
Xocolater	1

briquen productes i comercien amb ells: corders i boters que en sumen 50, paletes 22, teixidors 17, etc. Així com professions reservades a persones amb estudis superiors: notari, mestre, administrador de la duana, doctor en lleis, secretari, etc.

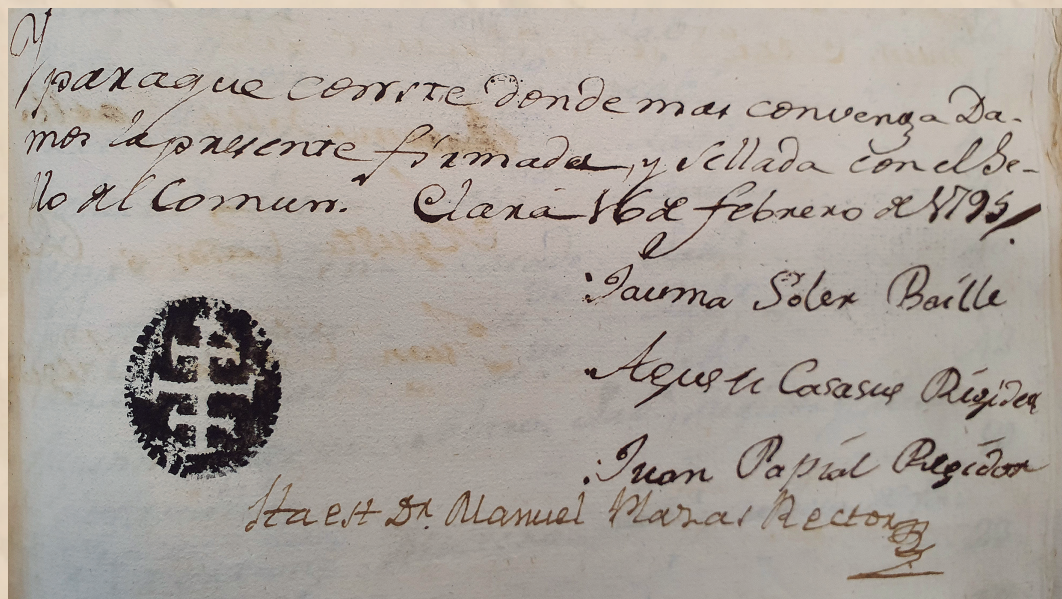
Aportació econòmica pel sosteniment de la guerra

Una part molt important de les despeses per a mobilitzar i mantenir els miquelets les van assumir els ajuntaments. Totes les poblacions havien de pagar un impost especial: "La contribución de defensa para sufragar el cuerpo de Miqueletes". Aquest impost especial es pagà durant quinze mesos. La quantitat sortia de la suma de l'impost personal i del Cadastre de les terres, cases, molins, comerços, fàbriques d'aiguarent, etc.

Clarà: 446 lliures i 13 sous

Torredembarra: 3.124 lliures i 2 sous

Per tant, per a les poblacions

va haver-hi un doble cost, d'una banda, l'aportació d'homes joves per anar a la guerra (Clarà 6 i Torredembarra 57) i, de l'altra, una important despesa econòmica per a sufragar-la. Uns costos humans i econòmics que no van ser pas voluntaris, venien imposats i s'havien de complir sí o sí.

Detall on es pot veure l'escut del lloc de Clarà.

El seu batlle estava sota la jurisdicció de l'abat del monestir de Santes Creus

Fons AHT

Foto: Joaquim Nolla

Joaquim Nolla
Llicenciat en Història i Arxiver

ELS MIQUELETS

Eren els membres d'una milícia de caràcter mercenari o voluntari que van participar en diferents conflictes bèl·lics durant els segle XVII, XVIII i XIX. Estava reclutada per les diputacions o juntes de guerra de Catalunya, per tal d'efectuar accions especials o de reforç de les forces regulars. El cos dels Miquelets va ser fundat amb el nom de "Companyia d'Almogàvers", l'any 1640, durant la Guerra dels Segadors, amb l'objectiu de frenar les tropes de Felip IV. Malgrat que van ser dissolts per indisciplina (actes de pillatge), es continuaren creant companyies de miquelets durant el conflicte.

El 1689 foren creats de nou per combatre en la Guerra dels Nou Anys entre Espanya i França. Foren dissolts novament a l'acabar la guerra, el 1697.

Durant la Guerra de Successió els fusellers de muntanya, popularment anomenats miquelets, van ser declaradament austriacistes, fet que els comportà

l'enemistat permanent dels filipistes o botiflers.

Tot i la seva abolicció pel Règim Borbònic, durant la Guerra Gran o del Rosselló, les autoritats catalanes aprovaren la creació d'un cos de 20.000 miquelets voluntaris per combatre al costat de les forces espanyoles contra els francesos.

La seva acció fou molt eficaç sobretot després de la derrota de l'exèrcit regular espanyol, però foren de nou dissolts arran de la Pau de Basilea (1795).

Els Miquelets tornaren a aparèixer durant la Guerra del Francès com a cos organitzat per les forces napoleòniques.

L'origen del sobrenom d'aquestes tropes irregulars no se sap del cert. La creença més popular diu que es va prendre d'un dels seus pri-

mers caps, Miquelot de Prats, però hi ha altres teories. Podria derivar de la tradicional devoció a sant Miquel a moltes terres muntanyenques de Catalunya o de la naturalesa rural d'aquests homes, atès que les dues diades de Sant Miquel (una al maig i una altra al setembre) coincidien amb la pujada i la baixada dels pastors i els seus ramats i amb la sega.

